ANDREEA-NORA PUŞCAŞ

NUME DE CAI. DIN RĂSPUNSURILE LA *CHESTIONARUL I*

A. Introducere

Prezenta lucrare se înscrie în domeniul de investigație a zoonimiei, urmărind sistemul românesc de denominație a cailor din preajma anului 1922, când a fost alcătuit primul chestionar tematic[1] lansat de Muzeul Limbii Române: „Chestionar pentru un atlas lingvistic al limbii române. I. Calul", Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul", 1922. Vom avea în vedere, aşadar, evidențierea modei lingvistice din perioada respectivă prin clasificarea[2] câmpurilor onomasiologice din care au fost selectate faptele de limbă şi prin justificările oferite de membrii corespondenți.

Pentru a constitui corpusul, am extras material din răspunsurile la întrebările 62 şi 63 ale chestionarului: *Care din aceste adjective citate mai sus servesc ca nume de cai şi iepe?* (e vorba de adjectivele menționate în întrebările 58–61 referitoare la culoarea cabalinelor), respectiv *Care sunt celelalte nume care se obişnuiesc a se da prin partea locului cailor şi iepelor şi când li se dau aceste nume?*.

Inventarul analizat cuprinde răspunsuri din 650 de localități[3], la care se adaugă 98 de dublete, 14 caiete sosite mai târziu, care nu au fost introduse în lista oficială a răspunsurilor, şi alte 8 caiete a căror fişă personală s-a pierdut, astfel încât nu se cunosc numele şi localitățile din care provin informatorii (vezi Anexa). Numărul total al răspunsurilor se ridică la 770 − foarte mic față de cele 15 000 de chestionare trimise (Pop 1929, p. 53). Din acestea, 6 nu au fost găsite în biblioteca Institutului de Lingvistică din Cluj-Napoca, iar 16 nu conțin un răspuns la întrebările vizate. Din punctul de vedere al terenului lingvistic de unde a fost obținut materialul lexical,

[1] Semnificativă este lucrarea de doctorat a lui Sever Pop, publicată parțial în „Dacoromania" (Pop 1929), în care este analizată şi clasificată parțial terminologia calului. Caietele corespunzătoare *Chestionarului I* au mai fost consultate de Ştefan Paşca în redactarea lucrărilor *Terminologia calului: Părțile corpului* (Paşca 1929) şi *Nume de persoane şi nume de animale în Țara Oltului* (Paşca 1936).

[2] Clasificări parțial asemănătoare au mai fost realizate de Sever Pop (1929, p. 101), Ştefan Paşca (1936, p. 150, 154), Gheorghe Brâncuş (1967, p. 171), Anita Andreica (2011), iar Rodica Zafiu (2006) a oferit o privire de ansamblu asupra preferințelor onomastice actuale în zoonimie.

[3] Din economie de spațiu, nu vom reda lista numerelor cartografice. Aceasta poate fi consultată în Pop 1929, p. 241–271. Dacă un zoonim a fost înregistrat în mai mult de 19 localități, am indicat doar aria sa de răspândire.

DACOROMANIA, serie nouă, XXIV, 2019, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 20–41

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

răspunsurile sunt inegal distribuite: cele mai multe provin din Ardeal, iar cele mai puține, din Oltenia, Muntenia şi Moldova. În transcrierea numelor, nu am redat decât pe alocuri varianta standard, păstrând, în general, oscilațiile grafice provenind din adaptarea românească a numelor străine.

B. Câteva considerații teoretice despre zoonime

Zoonimele reprezintă o subclasă onomastică ce desemnează animale, fiind cuprinse în acest subsistem de denominație atât numele proprii conferite, cât şi substantivele care denotă rasa şi specia. Lucrarea de față are însă în vedere doar prima categorie indicată. Asemeni antroponimelor, zoonimele îndeplinesc diverse funcții: de individualizare şi identificare (mai accentuată la animal decât la om), de numire, de adresare (Bran 2011, p. 597). În cazul onomasticii cabaline însă, aceste funcții par oarecum estompate, întrucât, după cum mărturisesc unii informatori, există situații în care numele se atribuie calului relativ târziu (la 1 sau chiar 2 ani de la naştere), aspect condiționat de necesitatea practică (prinderea la ham).

Numirea animalelor constituie „un veritabil act de limbaj, a cărui natură performativă este evidentă în intenția onomaturgului de a institui o modificare în realitatea lingvistică prin conferirea de nume unei realități extralingvistice" (Felecan 2014, p. 269). Atribuirea de nume presupune „un act verbal autoreflexiv" prin „indicele clasificator" (numele ales înscrie entitatea denumită într-o clasă) şi prin creația liberă (*ibidem*, p. 280). Procesul denominativ al animalelor depinde de factori precum educația proprietarului, mediul în care acesta trăieşte (rural sau urban) şi grupul etnic din care face parte, influența exterioară, particularitățile animalului, implicarea emoțională (Andreica 2011, p. 586).

C. Clasificarea numelor de cai

1. Nume proprii care provin din substantive comune sau din adjective substantivizate (onimizare): „Cuvintele părăsesc [...] lexiconul pentru a face parte din onomasticon [...]. Rezultatul îl constituie o identitate formală perfectă între substantivul comun sau adjectivul utilizat în mod curent de vorbitori şi numele propriu, însă cu o clară diferență funcțională" (Bran 2011, p. 599). Aceste apelative denumesc:

1.1. Particularități fizice: „țăranul caracterizează sau vizează, de cele mai multe ori, cu o fină şi tăioasă ironie, ceea ce îi bate mai curând la ochi" (Pop 1929, p. 102).

1.1.1. Culoarea (majoritatea acestor zoonime sunt, la origine, adjective care arată culoarea părului animalelor, fiind substantivizate şi transferate apoi în zoonimie).

1.1.1.1. Culoarea propriu-zisă

• *Alba*, *Albu* (Trans., Olt., Munt., Basar., Mold., Maram., prin Ban., prin Dobr., „cai albi" – 151, „când e alb la culoare" – 207), *Albina* (< magh. *albin* 'albicios', utilizat pentru vaci) (446), *Schimmel* (< germ. *Schimmel* 'cal de culoare gri sau albă'; 177, 181, 183, 184, 186/2, „când e alb" – 188), *Schmil* (152/2), *Şiml* („pronunțat *Şim*; unui alb" – 187).

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

• *Bălu*, *Băla* (< *băl, -ă* ‘(despre păr) bălan, gălbior, blond; nume pentru oi albe pe întreg corpul sau numai pe bot; mai rar, pentru boi sau câini’: DA) (19, 533, 545, 546/2, 551), cu derivatele: *Bălaia* (98, 102, 109, 130, 133, 134, 135), *Bălan/Balan*, *Bălana* (< *bălan, -ă* ‘nume dat dobitoacelor din jurul omului, când sunt albe (la cal şi, mai ales, la iapă); (cu funcţie adjectivală; despre părul animalelor domestice) alb’: DA) (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., prin Mold., prin Ban., prin Maram., „cai albi” – 151), *Băluţ*, *Băluţa* (< *băluţ, -ă* ‘băl, bălai, blond’: DA) (63).

• *Brumu* (109).

• *Castan* (183), *Caştan*, *Caştana*[4] (101, 120, 135, 136), *Căştan* (109).

• *Chesely* (< magh. *kesely* 1.’şarg’; 2.’pintenog’; 3.’blond deschis’) (488/1, 489), cu variantele grafice *Chesei* (501, 523)/*Cheşei* (466, 471, 482, 487, 489, 506, 521), *Cheşa* (6, 7, 20, 335, 539, 542, 545, 551), *Cheşe* (< magh. *kese* 1. ‘şarg’; 2.’blond spălăcit’) (546), *Şarga*, *Şargu* (Ban., Trans., Olt., Munt., Mold., Basar., Maram., prin Dobr., „cu dungi sure” – 151, „la cai galbeni” – 445), cu derivatele *Şarguţu* (525), *Şărgace* (252), *Şărgaciu*/*Şergaciu*, *Şărgacia/Şergacia* (251, 457, 458/1, 494, G’), *Şărgaciu*, *Şărgacia* (457, G’), *Şergace* (385), *Şergaciu*, *Şergacia* (251, 458/1, 494), *Şerguţa* („cele tinere” – 58/1) şi compusul *Şarga-Righia* (5).

• *Culaş*, *Culasă* (< *culaş* < sb. *kulaš* ‘(în Banat) gălbui deschis’: DA) (7/1), *Fako* (< magh. *fakó* ‘galben’) (303)/*Faco* (205, 276, 468, 480, 510)/*Facu* (23, 171, 219), *Foacu* (80, 231, 440), *Facău* (< *facău* < magh. *fakó* ‘galben’; ‘(în Sălaj) galben-muceziu’: DA) (219, 220, 226/1, 231/1, 252, 545), *Făcaie* (440), *Focau*, *Focauă* (487), *Facaş* (239/2), *Fachi* (171), *Foacan* (494); *Seche* (< magh. *szőke* ‘blond’)[5] (344).

• *Dereş* (< magh. *deres* ‘(despre cal) brumăriu’), cu varianta grafică *Deriş* (183, 188), *Dereşa* (24, 79, 80, 245/1, 312, 394, 446, 448, 480, 484, 487, 494, 495/1, 497, 522, 549).

• *Galbin*, *Galbina* (24/1, 38/1, 42, 80, 218, 291).

• *Mucedu*, *Muceda* (< *muced, -ă* ‘(mai ales despre cai) vânăt-fumuriu’: DLR) (66/1, 70, 74/1, 82, 215, 226/1, 229/1).

• *Murgu*, *Murga*[6] (Ban., Trans., Olt., Munt., Mold., Maram. „cai negri” – 151), cu variantele *Mârgu*, *Mârga* (5, 7/1, 24/1) şi derivatele *Murguleţ* (186), *Murguşor* (521), *Murguţa* (180).

• *Negru*, *Neagră* (Trans., Munt., Maram., prin Basar., prin Ban.).

• *Roibu*, *Roiba*, *Roaiba*[7] (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Ban., Maram. „cai roşii (bruni)” – 151), cu derivatul *Roibuleţ* (88); *Braun* (< germ. *Braun* ‘maro’ – 177, 184, „unui roşu închis fără deosebire de sex” – 187).

[4] Probabil de la cuvântul *castan* (cf. supra *caştan*), prin analogie cu culoarea fructului acestuia. Şt. Paşca (1929, p. 304) mai identifică însă un sens al *castanei*: „pielea îngroşată pe care o au caii sub genunchele piciorului dindărăt şi deasupra genunchiului celui dinainte”.

[5] Nume de cal la maghiari.

[6] Termenul a ajuns să fie utilizat pentru orice cal, indiferent de culoare, mai ales dacă este singurul cal al proprietarului (*ibidem*, p. 212).

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

• *Roşu*, *Roşa* (Trans., Olt., Munt., Basar., Mold., Maram., „cai roşii” – 151), *Roş* (225), *Roşcată* (66/1), *Roşcu* (385), *Roşina* (63), *Roşiu*, *Roşia* (8, 10, 24/1, 33, 66, 81, 234, 249, 284, 306, 338, 385, 388, 408/1, 466, B, F’), *Piroş* (< magh. *piros* ‘roşu’) (219, 290, 303, 314), *Piroşca* (219, 226, 239/2).

• *Suru*, *Sura* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., „cai suri” – 151), cu derivatele: *Suraie* (472), *Suran*, *Surana* (Trans., prin Olt., prin Munt., prin Dobr., prin Basar., prin Ban.), *Surel* (93, 113, 126, 135, 161, 164), *Surica* (45, 55, „cele tinere” – 58/1, 93, 113, 120, 126, 156, 162, 164, 327, 420), *Surişoara* (99, 239/3), *Surişorul* (239/3), *Suriţa* (Trans., Basar., prin Olt., prin Mold., prin Maram., prin Ban.), *Surulaş* (193), *Suruţa* (521), *Surche* (< magh. *szűrke* ‘gri’) (470, 489), cu variantele grafice *Szurke* (303, 356)/*Suriche* („la iepe sure” – 251/1), *Serii* (< rus. *серый* ‘sur’) (135).

• *Vânătu*, *Vânăta* (59, 64, 65, 70, 80, 446).

1.1.1.2. Cu porţiuni ale corpului de altă culoare

• *Astra*[8] (188), *Csillag* (< magh. *csillag* ‘stea’)[9] (11, 272, 281, 297, 303, 316, 317, 356, 386, 396, 448, 482, 521, 541), *Cilag* (Trans., Maram., Ban.), *Ciloag* (Trans., Maram., Ban.), *Ciloc* (80, 190), *Cilog* (Ban., Trans., Maram., „e numele calului cu stea în frunte” – 57, „înstelat, ţintat în frunte” – 293), *Cilaş* (545, 546), *Ciloş* (38/1, 206, 536, 538), *Stea* (226/1), *Venus* (3, 294, „cu steluţă” – 437).

• *Bălţatu*, *Bălţata* (< *bălţat, -ă* ‘(despre animale, mai ales despre bou şi vacă) cu păr care nu e de aceeaşi culoare peste tot trupul, întrerupt de una sau mai multe fâşii de altă culoare; dar şi despre cai’: DA) (66/1, 102, 239/3, 402, 446), *Bontos* (< magh. reg. *bontos* < *bonta* ‘tărcat’) (420), *Foltoş* (< magh. *foltos* ‘pătat’) (487), *Lampaş* (< magh. *lámpás* „pată albă pe botul calului” – Paşca 1936, p. 362) (247, 380/1, 466, 487)/*Lompaş* (226/1, 420), *Muscuriu* (< *muscuriu, -ie* ‘(reg.; despre oi şi capre) cu blana de culoare deschisă şi cu pete negre pe bot’: DLR) (66/1), *Pestriţ*, *Pestriţa* (215, 236, 239/3, 434, 446), cu varianta *Pistriţ*, *Pistriţa* (7/1), *Şariciu* (relaţionat cu cuvântul *şar, -ă* ‘(prin Banat; despre animale) pestriţ, bălţat’: DLR) (66/1), *Tarcău* (< magh. *tarka* ‘pestriţ’) (226/1), *Tarcuş* (< *tarcuş*, variantă a lui *tarcoş* ‘(reg., despre câini) pestriţ, tărcat’: DLR) (180, „când e pătat” – 188), *Tărcatul*, *Tărcata* (102, 239/3, 346, 446, 494), *Ţinteşul*, *Ţinteşa* („cu pată albă în frunte” – 90).

• *Breazu*, *Breaza* (< *breaz, -ă* ‘cal cu o pată (stea, ţintă) albă în frunte sau cu o dungă albă pe bot’: DA) (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram. „cu pată mare pe frunte” – 88, „cal cu o dungă albă pe frunte” – 151), cu derivatul *Brezoi* (66/1).

• *Lisa* (< *lis, -ă* ‘(reg.) (despre cai şi câini) cu părul sclipitor şi cu o pată albă pe frunte, pe bot’: DA) (Ban., Trans., Olt., Mold., Maram. „se spune şi Lesu, Lesa” – 152/3).

[7] Uneori, acest nume iese din categoria substantivelor cromatice, desemnând un cal rău, mare, neputincios, bătrân (Pop 1929, p. 224–225).

[8] Ar putea fi o creaţie lexicală de la *astru*.

[9] E şi nume de cal în ungureşte.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

• *Pintenogu*, *Pintenoaga* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., prin Maram., „cu pată albă la picior” – 88), *Pantanog* (132, 135, 144, „unui cal cu picioare albe” – 187, 226/1, 239/1, 248), *Pantenog* (280), *Pă/întănog, Pă/întănoaga* (Basar., Mold., Trans.), *Pintanăgu*, *Pintănaga* (185), *Pintanog* (10, 227), *Pinteanu* (132, 191).

1.1.2. Culoarea relaționată cu o afecțiune: *Ceacâru*, *Ceacâra* (< *ceacâr, -ă* ‘cal cu ochii aproape de tot albi’: DA) (102)/*Ceacăra* (91), *Ciacăr* (153).

1.1.3. Constituția fizică: *Bunduc* (99, 109), *Cechi* (probabil, din magh. *csekely* ‘micuț, slăbuț’) (171), *Micu* (24, 41/1, 47, 60, 64, „*Micule* îi zice pentru că toți caii de munte sunt mici” – 72, 87, 310, 331, 519, 520), *Mica* (87), *Milan* (< *milan*, variantă a lui *melean* ‘(în Mold.) (om) înalt şi robust’: DLR) (171), *Mititelu* (63), *Picinogu* (< *picinog, -oagă* ‘(reg.; despre oameni) mărunt, scund; sfrijit’: DAR) (38/1, 42), *Pogan* (< *pogan, -ă* ‘(Trans., Maram., Ban.; despre oameni) mare, puternic, voinic’: DLR) (480), *Rotunda* (539), *Voinicu* (64, L), *Voinica* (102).

1.1.4. Vârsta sau sexul reflectate în termenul ales, apelativul desemnând persoane: *Baba* (335, 390, 501, 509/1, 540), *Baby* (540), *Băiatu* (70), *Bebe* (226), *Bebi* (< magh. *bébi* ‘bebe’) (265), *Boboc* (< *boboc* ‘(fig., cu funcție adjectivală) mic, mititel’: DA) (60, 69, 78, 87, 198), *Bubi* (< magh. *bubi* ‘băiețaș, băiețel’) (Trans., prin Ban., „când e negru” – 188, „ori cal or iapă” – 199), *Dama* (256, 350, 360, 439, 448/1, 471, 487, 515, 551), *Fata* (75/1), *Fetița* (87, 95, 127), *Fițcu* (< magh. *fickó* ‘băiețandru’) (310), *Juna* (A), *Maica* (95, 118), *Malcic* (< rus. *мальчик* ‘băiețel’) (135), *Parip*[10] (< magh. *paripa* ‘cal sprinten, armăsar castrat’; ‘(Trans.) cal tânăr, sprinten şi frumos, folosit mai ales pentru călărie’: DLR) (240), *Pestra* (< *pestră* ‘(reg.) doică’: DLR) (495/1), *Pici* (< magh. *pici* ‘micuț’) (38, 424)/ *Piți* (18, 36, 193, 196, 349, 350, 525), *Piciu* (Trans., Olt., Dobr., Basar., prin Maram., prin Ban., prin Munt.)/ *Pițiu* (489), *Pruncu* (7), *Puiu* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., „*Puiule* îi zice pentru că toți caii de munte sunt mici” – 72), *Puiuț* (297), *Puica* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., „se dă la iapă foarte măruntă la corp şi mică la cap” – 200, „la iepe negre” – 251/1), *Puicuța* (161, 523), *Purdi* (< magh. *purdé* ‘puradel’) (168). După cum se poate vedea şi din mărturisirile respondenților, ceea ce motivează, în unele cazuri, numele ales nu este vârsta, ci constituția fizică a animalului. Uneori, proprietarii schimbă numele animalului când acesta ajunge la maturitate.

1.1.5. Alte particularități fizice

1.1.5.1. Frumusețea: *Checieș* (< magh. *kecses* ‘grațios, fermecător’) (256), *Cinoș* (< magh. *csinos* ‘frumuşel’)[11] (Trans., Ban., Olt., Maram., „cai frumoşi, indiferent de culoare” – 200, „se dă cailor semeți şi sprinteni” – 203/1, „dacă-i

[10] Termenul se utilizează şi în baţjocură (Pop 1929, p. 217).
[11] Nume de cal, de vacă etc. în ungureşte.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

frumos" – 239), cu varianta grafică *Cinaş* (168, 344, 359, 414/1, 432, 494), *Cinoşi* (195/1), *Crasavcic* ('chipeşul'; < rus. *красивый* 'frumos') (135), *Fain* (< *fain* 'frumos') (226/1), *Marghioala*[12] (< *marghiol*, *-oală* '(înv. şi reg.) frumos, plăcut la înfăţişare': DLR) (109, 185), *Mândra* (29, 280, 339), *Pumpaş* (< magh. *pompás* 'frumos, atractiv, splendid') (529), *Sep* (< magh. *szép* 'frumos'), *Sepi* (523), *Tacaroş* (< magh. *takaros* 'frumuşel') (512).

1.1.5.2. Defecte fizice: *Conya* (cf. magh. *konya* 'clăpăug') (317), *Ştirbu*, *Ştirba* (158).

1.1.5.3. Părţi ale corpului: *Buzică* (67), *Pişla* (< magh. *pisla* 'pleoapă'; 'ochi care se închid de somn') (276), *Pilla* (< magh. *pilla* 'geană', 'pleoapă') (356).

1.1.5.4. Particularităţi ale părului: *Barsan*[13] (540), *Boitoş* (< magh. *bojtos* 'cu moaţe, cu laţe') (521), *Bundaş* (< magh. *bundás* 'blănos, flocos') (281), *Göndör* (< magh. *göndör* 'cârlionţat') (523), *Pletea* (87), *Premeş* (< magh. *prémes* 'blănos') (439).

1.1.5.5. Utilizarea animalului: *Nyergheş* (< magh. *nyerges* 'cu şa'; 'cal de călărit'; „cal cu spinarea curbă" – Pop 1929, p. 214) (498), *Mergeş* (formă hipercorectă a lui *Nyerges*, cu care, cel mai probabil, coincidea în pronunţare) (380).

1.2. Particularităţi de temperament

1.2.1. Pozitive: *Bator* (< magh. *bátor* 'curajos') (Ban., Trans., Olt., Maram., prin Munt., „curajos, ager" – 239, „la cel curajos" – 351), *Blândă* (82), *Cendeş* (< magh. *csendes* 'blând'; cuvântul este şi nume de bou: DA) (549), *Daica* (< magh. *dajka* 'dădacă'; „când e blândă" – 288, 464, 549), *Isteţu*, *Isteaţa* (54), *Iuşca* (< expr. *iuşcă de femeie* = 'femeie plină de şiretenie şi de temperament': DA) (351), *Jambor* (< magh. *jámbor* 'blajin, blând') (549), *Liberă* (439), *Lina*[14] (75/1, 153, 163, 225, 290, 403, 433, 435), *Nobil* (B), *Ocoş* (401), *Tűzeş* (< magh. *tűzes* 'ager') (514), cu varianta grafică *Tizeş* (420) *Vidam* (< magh. *vidám* 'vesel') (Trans., Maram., prin Ban., „când e tare" – 288)/*Vidan* (Trans., Maram., prin Munt.), *Vidor* (< magh. *vidor* 'vesel') (412), *Viteaz* (424, 489, 529).

1.2.2. Negative: *Buidoş* (< magh. *bujdosó*[15] 'pribeag, care rătăceşte') (285, 428, 455, 480, 494, 516)/*Buiduş* (420), *Cruntu* (133), *Dura* (521), forma italienizantă *Furioza* (152/2, 157, 471), *Haina* (380), *Mişeu* (probabil, o rostire populară a lui *mişel*) (75), *Moloman* (< *moloman*, *-ă* 'leneş', 'molâu', 'prost') (149), *Nărodu*, *Năroadă* („dă cu picioarele" – 27, 38/1, 42), *Paicoş* (< magh. *pajkós* 'zburdalnic, zglobiu'; 523), *Paicaş* (459), *Paicu* (79, 525), *Silai* (< magh. *szilaj* 'nărăvaş') (459, 480)/*Siloai* (458).

[12] „Pentru a da calului o notă ironică sau depreciativă", „se numesc astfel în batjocură caii bătrâni" (Pop 1929, p. 108).

[13] Relaţionat, probabil, cu *bârsan* 'despre oi, cu lâna lungă şi aspră' sau cu numele de familie omonim; totodată, poate avea legătură cu *barşon* (< magh. *bársony*), folosit în unele zone ca nume pentru câinii cu blana de culoare neagră, cârlionţată, mătăsoasă.

[14] *Lina* este însă şi prenume românesc şi hipocoristic maghiar de la *Evelin*, *Ilona*.

[15] Cuvântul este şi nume de familie în limba maghiară.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

1.3. Apelative care desemnează animale prin asemănarea cu o notă caracteristică (temperament, culoare) (Paşca 1936, p. 154), realizându-se astfel anumite analogii:

1.3.1. Animale şi păsări domestice: *Bibiloi*, *Bibilică* (65), *Bica* (< *bica*, variantă a lui *bic* 'taur': DA) (177), *Ceacal*[16] (< *ceacal* 'şacal'; 'câine cu pete albe pe frunte şi la picioare': DA) (85), *Cocoş* (Olt., Trans., Munt., Dobr., Basar., Mold., „când e iute" – 188)/*Cucoş* (140, 284), *Mulă* (< *mulă* 'catâr'; 'epitet pentru un cal urât, mare şi greoi': DLR) (401), *Pircă* (< *pircă* 'bibilică': DLR) (472/1, 480, 487), *Răţoiu* (66/1).

1.3.2. Animale sălbatice

1.3.2.1. Mamifere: *Castor* (308), *Cerb* (320), *Farcaş* (< magh. *farkas* 'lup') (232), *Fuchs* (< germ. *Fuchs* 'vulpe')[17] (160, 172, 177, 178, 182/1, 184, 186/2, „când e roş ca vulpea" – 188), cu creaţiile *Fuchsa* (150), *Fuxi* (183, 356, 407, 422), *Hulpea* („vulpea" – 212), *Iepuraş* (66/1, 68, 87), *Leu* (27, 87), *Lischi* (probabil, de la ucr. *лисиця* 'vulpe') (261), *Lupu* (514), *Roca* (< magh. *róka* 'vulpe') (54/1), *Tigru* (525), *Tigris* (509/1), *Ursu* (188), *Vidra* (1, 12, 19, 20, 261, 370, 438, 446, 451, 512)/ *Hidră* (502), *Zaicic* (< rus. *зайчонок* „de la ruşi = iepuraş" – 122), *Zebra* (171), *Zimbru* (523).

1.3.2.2. Păsări (ornitonime)

1.3.2.2.1. Hiperonimul *pasăre* diminutivizat: *Păsărel* (24), *Păsărica* (29, 59, 66/1, 68, 87, 127, 164); *Madar* (< magh. *madár* 'pasăre') (376, 384, 429, 442, 472, 482)/*Moadar* (196, 403, 484)/*Mădar* (505).

1.3.2.2.2. Specii de păsări: *Ceşeli* (< magh. *keselyű* 'vultur pleşuv') (486), *Cioara*[18] (66/1, 67, 87, 109, 135), *Cioroiu* (< *cioroi* 'masculul ciorii'; 'poreclă care se dă ţiganilor': DA) (87), *Cioroaica* (< *cioroaică* 'cioară, ţigancă': DA) (68), *Ciocârlanu* (114)[19], *Corbu* (< *corbu* 'nume de cal negru cu părul luciu; în batjocură, cal slab (care nu mai e bun decât de dat la corbi să-l mănânce); *corb*, *coarbă*: (foarte) negru': DA) (Trans., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., Ban., prin Mold., prin Olt., „numele calului cu părul corb" – 57, „negru tare, fără să bată în roşcat" – 86), *Coarba* (75, 171, 284, 446), *Cucu* (439), *Daru* (< magh. *daru* 'cocor')[20] (239/2), *Faţan* (probabil, din magh. *fácán* 'fazan') (536), *Fecske* (< magh. *fecske* 'rândunică') (303)/*Feşche* (331)/ *Fecice* (210/1, 401)/*Feciche* (32, 168, 198, 232, 234, 267, „când e de culoare neagră" – 288, 346, 356, 386, 393, 529), *Fecica* (248), *Golumba* (< *golumb* '(reg.) porumbel') (19), *Graur* (127, 448), *Holo* (< magh. *holló* 'corb') (312, 313, 331, 360, 487), *Mierlă* (395), *Orlic* (< rus. *орлик* 'vulturaş') (118), *Petrel* (< *petrel* 'pasăre de culoare albă care trăieşte pe lângă apele mari': DLR) (27), *Pinta* (< magh. *pinty* 'cinteză')[21] (13), *Piţu* (< *piţu*

[16] „Despre caii urâţi, slabi, neputincioşi" (Pop 1929, p. 171).
[17] Cuvântul desemnează şi un cal roşcat.
[18] 'Nume de câine (probabil negru)': DA.
[19] O altă etimologie a acestui cuvânt poate fi găsită în Loşonţi 2001, p. 35-41.
[20] Nume de cal în maghiară (Paşca 1936, p. 358).
[21] Cuvântul a devenit însă şi nume de fată: *Pintyő*.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

‘(reg., mai ales în Trans.) pitulice’: DLR) (10, 13, „la mânz” – 190, 335, 452, 521, 535), *Porumb* (numele poate fi motivat indirect, prin referirea la culoare) (226/1, 235, 236, 239/3, 521), *Porumba* (239/3), *Porumbița* (61, 63), *Rândunica* (63, 239/2), *Rigo* (< magh. *rigó* ‘mierlă’) (167/1, 246, 252, 264/1, 309, 319, 320, 327, 393, 460, 490, 525, 540)/*Rigu* (23, 310, 370), *Şerpar* (< *şerpar* ‘specie de vultur de culoare cafenie’: CADE; „cal bătrân, a cărui piele n-ar fi bună decât de şerpar” – Pop 1929, p. 228) (54/2), *Şoimu* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., prin Ban.), creația lexicală *Şoiman* (45), *Vultur* (26, 153, 305, 312, 437, 439, 448, 458/1, 471).

1.3.2.3. Insecte: *Carabet* (< *carabet* ‘larva țânțarului’; ‘cariu’: DA) (135), *Fluturaş* (87), *Gândac* (87).

1.3.2.4. Animale acvatice: *Hering* (487).

1.3.2.5. Reptile: *Chigyo* (< magh. *kígyó* ‘şarpe’) (423, 480).

1.4. Apelative care desemnează nume de plante (fitonime) („unele plante pot să aibă o notă comună cu calul, fie prin culoare, fie prin structură” (Pop 1929, p. 107).

1.4.1. Termeni generali: *Fiora* (< it. *fiore*) (471), *Floare(a)* (7/1, 216, 219/1, 404), *Virag* (< magh. *virág* ‘floare’) (196, 404)/*Vireag* (380, 459, 480).

1.4.2. Specii

1.4.2.1. Flori: *Brânduşana* (< *brânduşă*) (441, 447), *Breabân* (401), *Bujor* (149, 236), *Cila* (< magh. *csilla* ‘viorea’) (41/1, 317), *Citche* (< magh. *csitke* ‘măceş, trandafir sălbatic’) (I), *Iris* (113), *Margareta* (79, 94, 121), *Roza* (Ban., Trans., Olt., Munt., Basar., Mold., Maram., prin Dobr.)/*Rosa* (83, 185, 196, 198, 245, 249, 265, 469, 510, C), *Roze* (254), *Ruja* (8, 209, 549), cu derivatul *Rujica* (455), *Trandafir* (400), cu femininul *Trandafîră* (395), *Tulipan* (4), *Violă* (439).

1.4.2.2. Arbori: *Oliv* (87), *Stejar* (64).

1.4.2.3. Plante de grădină: *Busuioc* (64, 66/1, 87), *Leuştean* (66/1), *Macriş* (99).

1.4.2.4. Fructe: *Mura* (63, 87, 459, 496, 521, 524, 540, 542). Numele este însă motivat indirect, prin raportare la culoarea neagră a fructului.

1.4.2.5. Părți ale plantelor: *Frunza* (64, 294, 349, 350, 353, 443), *Frunzulița* (87).

1.5. Apelative care desemnează titluri, roluri sociale sau statutul de nelegiuit:

• din context turcesc: *Emir* (178), *Paşa* (7, E), *Sultan* (7, 171, 193, 242, 273, 458/1, 488)/*Zultan* (198, 356), *Sultănica* (63, 458/1).

• din Europa apuseană: *Marchiz* (105, 122).

• din lumea antică: *Faraon*[22] („când calul este mare şi ciolănos – osos” – 102), *Satrap* (< *satrap*; termenul mai este utilizat şi ca epitet pentru o persoană cu comportament despotic: DLR) (67).

• din context românesc sau maghiar: *Betyar* (< magh. *betyár* ‘haiduc’), cu variantele grafice *Betear/Betiar* (Trans., Ban., Maram.)/*Bachiar* (163, 167)/*Bechar*

[22] Termenul mai are şi sensul de ‘țigan’, cu o notă familiară, ironică sau glumeață; este, aşadar, posibil ca această numire să provină dintr-un etnonim, de fapt.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

(398)/*Becher* (27, 51)/*Bechear* (268, 304, 310, 311, 362, 390, 465, 498, 504, 516)/*Bechiar* (Trans., Maram., Ban.)/*Beciar* (7/1, 23, 252, 271, 273, 293)/*Betcear* (236)/*Betsar* (223), *Ciocoiu* (84), *Grofi* (< magh. *grof* ‘conte’) (80), *Haiducu* (64, 66/1), *Jivan* (< *jivan* ‘bandit’: DA) (401).

1.6. Apelative care desemnează meserii: *Baciu*[23] (198), *Boitar* (< magh. *bojtár* ‘păstorel, păstoraş; (reg.) *boitár*’) (7, 297, 352, 356, 392, 419, 424, 458, 472, 522), *Cioban* (7/1), *Deliu* (< *deliu* ‘(învechit) soldat din cavaleria turcească; soldat din ceata de călăreți înființată de Mihai Viteazu’: DA) (63), *Dogar* (13, 140, 232/2, 268, 321, 466, 511, F’), *Faura*[24] (155/2, 175) (în forma feminină), *Husar* (< magh. *huszár* ‘soldat din cavaleria ungurească’) (Ban., Trans., Maram.), *Cavaler Husar* (365, 464), *Pastor*[25] (< *pastor* ‘preot protestant’) (198), *Poetaş* (87), *Protopop* („ca nume de batjocură” – 279), *Toborzo* (< magh. *tobarzó* ‘recrutor, persoană care recrutează’) (157), *Vezer* (< magh. *vezér* ‘comandant’) (366, 482, 495, 501)/*Vezeir* (494)/*Vezir* (464).

1.7. Apelative care desemnează alte ființe umane: *Gheroi* (< rus. *герой* ‘erou’) (149), *Poitaş* (< magh. *pajtás* ‘tovarăş, prieten’) (420, 423), cu varianta grafică *Paitaş* (432, 433, 435).

1.8. Apelative care desemnează personaje fantastice: *Tündér* (< magh. *tündér* ‘zână’) (366, 490, 495)/*Tinder* (370), *Zmeu*[26] (24, 26, 65, 84), *Zmeica* (113).

1.9. Apelative care desemnează instrumente de suflat: *Bucin* (variantă a lui *bucium* – cf. DA, s.v.), *Bucina* (66/1).

1.10. Apelative care desemnează fenomene ale naturii: *Fulger* (24/1, 59, 377, „dacă e cal castrat sau armăsar iute” – 403, 439, 456, 484), *Szellő*[27] (< magh. *szellő* ‘adiere de vânt’) (260, 312)/*Szello* (303, 371, 513/2)/*Selö* (305, 356, 360, 380, 386, 489, 507), *Vântu* (113), *Vifor* (458/1), *Vihar* (< magh. *vihar* ‘furtună’) (507), *Vilam* (< magh. *villám* ‘fulger’) (482, 488/1, 489).

1.11. Apelative care desemnează ornamente sau care sugerează fastul, eleganța: *Barşon* (< *barşon* ‘catifea’) (247, 396, 414/1, 423, 424, 446, 463, 466, 470, 480, 506, 514, 518, 522, 525, 541, 549), *Bumbu* (< *bumb* ‘(Mold., Trans., Bucov.) nasture’: DA) (218, 524), *Cercel* (87, 95), *Cerceluşa* (95), *Ciucurel* („cu părul inelat” – Brâncuş 1967, p. 172) (87, 241), *Conteş* (probabil, preluat din magh. *köntös* ‘halat, haină lungă’; cuvântul este o variantă a lui *contăş*: ‘(prin Mold., Bucov., Mehedinți, Constanța) haină bărbătească îmblănită’: DA) (256)/*Contes* (273, 439, 489), *Cordoş* (< magh. *kardos* ‘cu sabie’, ‘energic’) (523), *Forga* (< magh. *forga* ‘element decorativ de pe chipiul husarului’) (466), *Manşon* (428),

[23] E posibil ca acest zoonim să provină de la numele de familie omonim.

[24] „*Faur*: un cal mare bătrân şi slab, potcovit cu potcoave grele de iarnă, fiindcă numai potcoavele sunt de el” (Pop 1929, p. 108).

[25] E posibil ca acest zoonim să provină de la numele de familie omonim.

[26] Sunt numiți aşa mai ales caii mari, graşi şi aprigi (*ibidem*, p. 230).

[27] Acest zoonim poate proveni şi de la numele omonim al unei localități din Ungaria.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

Rubin[28] (471), *Struța* (formă feminină a lui *struț* ‘(reg.) buchet de flori, mănunchi de plante, de pene’: DLR) (241).

1.12. Apelative cu conținut negativ: *Hambari* („se zice în batjocură despre un cal mare, foarte bătrân, cu pântec mare, care nu se satură” – Pop 1929, p. 192) (10), *Haram* (< *haram* ‘termen de batjocură pentru vite’: DA; „un cal bătrân, mare şi urât, care nu stă la potcovit, nu trage; în batjocură” – Pop 1929, p. 193) (239/2), *Moater* (< *moater* ‘(prin N-E Olt.) om neglijent sau zdrențăros, prost îmbrăcat’: DLR) (41/1), *Râpă* (< *râpă*, cf. DLR **rapăn**: ‘cal bătrân, slab şi urât’; „în batjocură despre un cal bătrân, slab, neputincios, urât şi netrebnic” – Pop 1929, p. 108) (380), *Răpciucă* („cel răutăcios, care tot prin locuri oprite umblă” – 459), *Lanț* (cuvântul trimite la lipsa de libertate) (27).

1.13. Substantive abstracte: *Gându* (24/1), *Mila*[29] (28, 88, 105, 117, 145, 236, 268, 366, 379, 402, 439, 511, 527), *Remeny* (< magh. *remény* ‘speranță’) (324, 501).

1.14. Cuvinte care desemnează sentimentele posesorului față de animal[30]: *Bobo* (< magh. *baba* ‘păpuşă’) (489), *Căluț* („termen dezmierdător care poate indica mărimea, talia, speța sau soiul de cai, ori vârsta” – Pop 1929, p. 114) (186), *Drâglă* („despre un cal mare, slab, bătrân, urât” – *ibidem*, p. 184) (380), *Dârloagă* („termen de batjocură pentru un cal mare, slab” – *ibidem*, p. 181) (380), *Kedveş* (< magh. *kedves* ‘(prin Sălaj) drăgălaş’) (356, 540), *Şalca* (< *şalcă* ‘(prin N-E Olt.) iapă mare şi slabă’: DLR) (61).

1.15. Alte apelative − „țăranul, mai ales în târg sau când vrea să-şi bată joc de calul vecinului, întrebuințează nume de obiecte care aduc cât de puțin cu vreo însuşire bătătoare la ochi a calului vizat” (Pop 1929, p. 106): *Bulbuc* (198), *Bumbuc* (218), *Bunco* (< magh. *bunkó* ‘măciucă’; ‘ghioagă’; ‘buzdugan’[31]) (438), *Burlan* (401), *Cisla* (< *cislă* ‘socoteală cât se cuvine a plăti fiecare din suma ce este a se plăti’, ‘breaslă, meserie’, ‘(N Trans.) minte, fantezie’: DA) (12), *Ciuturica* (< *ciutură* ‘găleată care serveşte la scos apa din fântână’) (24), *Copcie* (118), *Cretă* (probabil, aluzie la culoarea albă a calului) (286), *Cucla* (118, 135), *Forgaci* (< magh. *forgács* ‘aşchie’) (345), *Forgo* (< magh. *forgó* ‘vârtej’) (474, 478), *Mojar* (198, 471), *Napol*[32] (< magh. *nappal* ‘zi’) (323, 328), *Pistol* (24), *Pita*[33] (94), *Pusca* (probabil, din magh. *puska* ‘puşcă’) (521), *Raza* (278, 321), *Sbârnel* (respondentul se referă, probabil, la *spârnel*, variantă a lui *prâsnel:* DU) (63), *Sicra* (< *sicră* ‘(prin N-V Trans.) scânteie’: DLR) (360, 415, 489, 501, J), *Taler* (507), *Țurca* (158, 196), *Vrana*[34] (< *vrană* ‘gaură făcută la butoaiele înfundate, pentru a putea introduce sau scoate vinul, mărăturile etc.’; ‘parte a morii prin care curge făina’: DLR) (242, 26).

[28] Ar putea proveni şi de la numele omonim.

[29] Poate fi şi magh. *Mila* < *Milán*.

[30] Mai intră în această categorie o parte din termenii menționați în alte subcategorii: 1.1.4., 1.1.5.1., 1.2., 1.3.3.

[31] Termenul ar putea fi inclus şi în categoria trăsăturilor de temperament, căci mai are semnificația de ‘lăudăros’, ‘mitocan’.

[32] Cf. şi *Napoleon*, în magh. *Napóleon*.

[33] Ar putea fi însă şi magh. *Pitta* < *István*.

[34] Termenul este însă şi un nume de familie (Iordan 1983).

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

1.16. Interjecții: *Pița* (< *piță*: ‘(reg.) strigăt cu care se cheamă mânjii’: DLR) (72, 87).

1.17. Creații lexicale bazate pe repetiții de sunete: *Ciciri* (440), *Piciri* (229/1), *Pripi* (392), *Toto* (461).

1.18. Termeni dezmierdători: *Bibică* (87), *Bița* (< *biță* ‘formă prescurtată a lui *bădiță*’: DA) (88), *Muți* (< magh. *muci* ‘(fam.) dragul meu, draga mea’) (226, 293, 391, 525), *Țați* (309), *Țunți* (226), *Țuți* (228).

1.19. Verbe: *Muşca* (probabil, de la verbul *a muşca*) (549).

2. Nume proprii care provin din substantive proprii (transonimizare)

2.1. Antroponime

Denominarea unui animal printr-un nume de persoană dovedeşte predilecția pentru „antropocentrism” (Bran 2011, p. 597) şi are drept consecință „apropierea şi umanizarea” acestuia (Zafiu 2006), atribuindu-i nu doar o ipostază umană, ci şi „statutul de membru al familiei” (Andreica 2011, p. 585). Subcategoria zoonimelor obținute printr-un transfer din antroponimie este destul de numeroasă, unii respondenți oferind şi motivele preferinței onomastice: după numele copiilor din casă (24), după numele unui vecin „pe care e mânios proprietarul calului” (293), „unele în batjocura ungurilor, altele în batjocura saşilor sau când provin de la aceiaşi” (218). Alteori însă, coincidența între numele animalelor domestice şi numele mai noi de persoane este evitată pentru a nu îi jigni pe consăteni (Brâncuş 1967, p. 170). „Modificările sau oscilațiile denominative” (Felecan 2014, p. 278) sunt, de asemenea, prezente, întrucât proprietarul poate decide să schimbe numele animalului recent cumpărat dacă acesta are acelaşi nume cu al noului stăpân (229/1) sau dacă este cumpărat „de la unguri ori de la jidani [şi] au nume de tot ungureşti, iar românii le mai românizează” (451). Şt. Paşca (1936, p. 155) observă că numele proprii alese sunt adesea depreciate în antroponomastică şi că altele sunt de-a dreptul „simandicoase”.

2.1.1. Prenume

2.1.1.1. Româneşti

• **Masculine:** *Bogdan* (L), *Costache* (24, 87), *Dănilă* (350), *Gheorghe* (67), *Iancu* (3, 524), *Lula* (cf. DOR) (67), *Marcu* (87, 231)/*Mărcu* (198), *Marin* (524), *Mircea* (24), *Niculae* (213), *Sever* (370, 437), *Solomon* (226), *Şerban* (87), *Toma* (7, 533), *Traian* (113), *Tudor* (1), *Vasile* (87, 88, 127, 164, 179, 196), *Victor* (Trans., Munt., Maram.), *Vintilă* (79).

• **Feminine:** *Aurora* (188), *Diana* (377, 420), *Didina* (95), *Eleonora* (68), *Flora* (312, 313), *Iulia* (187), *Lia* (238), *Matronă (256), Mărie* (537), *Mărta* (200), *Nina* (471), *Olga* (87, 171, 344, 367, J, H’), *Stela*[35] (Dobr., Mold., Trans., Maram., Ban.), *Victoria* (446), *Vasilica* (279).

[35] Zoonimul poate fi însă, la origine, un apelativ, după cum mărturiseşte unul din respondenți: „cu stea în frunte – 88”.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

• **2.1.1.2. Străine**

• **Maghiare**

• **Masculine:** *Árpád* (80), *Baltazar* (69), *Bela* (383, 489, 490, J), *Caroi* (A), *Géza* (276, 364), *Ghiurca* (480, 489), *Istvan* (229/1), *Martin* (109), *Micloş* (234), *Şandor* (3, 8, 41/1, 198, 201, 446, 459, 471, 525, 530, 536, 540, H, D'), *Tibar* (< magh. *Tibor*) (7/1), *Zoltán* (444).

• **Feminine:** *Boglár* (296/1, 299, 309, 510), *Clara* (480, 488/1), *Hajnal* (232, 356, 495/1), *Ida* (Trans., Basar., Maram., prin Mold., prin Ban.), *Izabela* (113), *Marghit* (292, 457, 485, 521), *Marghita* (532), *Marghete* (105), *Margheti* (215, 268, 373, 380/2, 495/1, 542), *Vilma* (Ban., Trans., Maram.).

• **Germane**

• **Masculine:** *Oscar* (549), *Robert* (293).

• **Feminine:** *Augusta* (226), *Frida* (80, 241, 403), *Linda*[36] (Trans., Maram.), *Lola*[37] (A'), *Luiza* (Trans., Maram.).

• **Turceşti (masculine):** *Oman* (96), *Omet* (96), *Osman* (113), *Otman* (171).

• **Greceşti (masculine):** *Yani* (288).

• **Ruseşti (feminine):** *Ruzia* (185, 188).

• **Sârbeşti:** *Petear* (< sb. *Petar*) (J).

2.1.2. Nume de alint (hipocoristice sau diminutive)

2.1.2.1. Româneşti

• **Feminine:** *Catrina* (< *Ecaterina*) (65), *Cheți* (< *Lucreția*) (226/1), *Coca* (< *Constantina*) (161), *Doca* (< *Evdochia*) (7), *Dora* (< *Teodora*) (87, 95, 323, 459, 488/1), *Elis* (< *Elisabeta*) (386), *Fani*[38] (< *Ştefana*) (Trans., Maram., Ban., prin Basar., „la cal mic" – 47, „la iepe negre" – 251, „nume de femeie la jidovi" – 293), *Fănuța* (< *Ştefana*) (89), *Ficuța* (< *Fica* < *Sofia*) (7/1), *Flori* (< *Floare*) (487, 497), *Floriția* (< *Floare*) (542, 547), *Leanca* (< *Elena*) (65), *Lenuța* (< *Elena*) (65), *Lica* (< *Steliana, Vasilia*) (128), *Linca* (< *Ilinca*) (294, 309, 350, 448), *Lizica* (< *Elisabeta*) (90), *Loli*[39] (< *Maria*) (389), *Lora* (< *Flora*) (198, 392, 498, 499/1), *Lore* (< *Lora* < *Flora*) (456), *Luci* (< *Lucia*) (539), *Magda* (< *Magdalena*) (514), *Mari* (< *Maria*) (487, 488/1, 490, 510), *Mariția* (< *Maria*; „pentru a da calului o notă ironică sau depreciativă", „se numesc astfel în batjocură caii bătrâni" – Pop 1929, p. 108) (24/1, 58, 59, 64, 85, 90, 156, 160, 164, 174/1, 175, 180, 182/1, 352), *Mariți*[40] (< *Maria*) (Trans., prin Basar.), *Mărica* (< *Maria*) (29), *Măriția* (< *Maria*) (122), *Măriuca* (< *Maria*) (277), *Măriuță* (< *Maria*) (536), *Mela* (< *Melania*) (45), *Mita* (< *Dumitra*) (24), *Neli* (< *Cornelia*) (196, 482), *Nelly* (171), *Nița* (< *Ana*) (540), *Rica* (< *Eleonora*) (188), *Savetă* (< *Elisabeta*) (196), *Saviția* (7, 7/1), *Stănuca*

[36] Poate fi şi de la magh. *Linda* < *Melinda*.
[37] Poate fi şi de la magh. *Lola* < *Ilona, Jolán, Júlia* etc.
[38] Nume de cai şi la unguri (Paşca 1936, p. 359).
[39] Poate fi însă şi magh. *Lali* < *Lajos*.
[40] Poate fi şi de la magh. *Marici* < *Mária*.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

(< *Stanca*) (241), *Steluca* (< *Stela*) (209, 441, 449, 451, 455, 457, 490), *Steluța*[41] (7/1, 156, 240, 298/1, 311, 323, 326, 339, 380, 447, 463), *Tezi* (< *Hortensia*) (251/1), *Tina*[42] (< *Constantina*) (510), *Zița* (< *Zoe*) (298).

• **Masculine:** *Alecu* (< *Alexandru*) (133), *Baian* (< *Şerban*: DOR (s.v. *Ban*)) (113), *Dani* (< *Daniel*) (327, 360), *Doru* (< *Teodor*) (87, 95, 323, 459, 488/1), *Fănel* (< *Ştefan*) (27), *Ghiță* (< *Gheorghe*) (87, 88, 127, 164), *Gică* (< *Gheorghe*) (87), *Gogu* (< *Gheorghe*) (60), *Lică* (< *Vasile*) (24), *Lulu* (< *Liviu*) (499), *Mitache* (< *Dumitru*) (87), *Mitică* (< *Dumitru*) (134), *Mişu* (< *Mihai*) (87), *Mițu* (< *Mihai*) (251), *Nicu* (< *Nicolae*) (24, 60, 73, 88, 256, 268, 380/2, 439, 509/1, M, F'), *Sicu* (< *Atanasie, Tănase*) (27), *Titi* (< *Constantin*) (390).

2.1.2.2. Din alte limbi

2.1.2.2.1. Maghiară

• **Masculine:** *Bandi* (< magh. *Bandi* < *András*) (251/1, 294, 297, 303, 327, 400, 407, 438, 480, 487, 523), cu varianta grafică *Boandi* (19, 198, 227, 310, 331, 403, 429, 518/1), *Barna* (< magh. *Barna* < *Barnabás*) (13, 314, 360, 459, 472, 523, 525), *Berta* (< magh. *Berta* < *Bertalan*) (Trans.), *Berți* (< magh. *Berci* < *Albert*) (345), *Feri* (< magh. *Feri* < *Ferenc*) (242, C), *Ghiuri/Giuri*[43] (< magh. *Gyuri* < *György*) (Trans., Maram., Ban.), *Ioşca* (< magh. *Jóska* < *József*) (7/1, 19, 20, 222, 535), *Iulciu* (format, probabil, prin analogie, de la femininul *Iulcia* < magh. *Julcsa*) (252), *Jancsi* (< magh. *Jancsi* < *János*) (1, 19, 330, 471, 487, 490, 497, 498, 510, 514, 523, 525, 533, 534, 540, 541, 546/2, J), *Janko* (< magh. *Jankó* < *János*) (376), *Laci* (< magh. *Laci* < *László*) (34, 193, 239/2, 246, 356, 390, 442, 460, 476, 482, 484, 487, 505, 510, 524, 529, 540), *Lori* (< magh. *Lóri* < *Lóránt*) (Trans., Maram.), *Miţa* (< magh. *Mica* < *Mihály, Miklós*) (24/1, 27, 59, 61, 65, 66, 67, 69, 79, 85, 87, 93, 94, 164), *Moaci*[44] (< magh. *Maci* < *László*) (12, 198, 330)/ *Moaciu* (H), *Marți* (magh. *Marci* < *Márton*) (232/1, 516, 546), *Marti* (232), *Moarți* (198), *Mati* (< magh. *Máté*) (303), *Mişca* (< magh. *Mihály*) (Trans., Olt., Dobr., Basar., Maram., Ban., „cai mari, trăgaci şi cam leneşi" – 200), *Mişcu* (6, 535), *Natzi* (< magh. *Náci* < *Ignac*) (549), *Oli* (< magh. *Oli* < *Olivér*) (525), *Pali* (< magh. *Pali* < *Pál*) (167/1, 219/3, 296, 308, 501, 523), *Pepi* (< magh. *Pepi* < *József*) (41/1), *Pişta* (< magh. *Pisti* < *István*) (Trans., Olt., Maram., Ban., prin Mold., „cai mari, trăgaci şi cam leneşi" – 200), *Piştea* (40, 45, 47, 49, 56/1, 57, 58, 76, 79, 80, E, F), *Pişti* (14, 367), *Rudi* (< magh. *Rudi* < *Rudolf*) (198, 218, 331), *Şoani* (< magh. *Sanyi* < *Sándor*) (198).

• **Feminine**: *Babi* (< magh. *Borbála*) (183, 247), *Berta* (< magh. *Berta* < *Bettina*) (Trans.), *Boji* (< magh. *Bözsi* < *Erzsébet*) (238, 487), *Ciri* (cf. magh. *Csiri* < *Irén*) (469), *Clari* (< magh. *Klári*) (299, 345), *Erji* (< magh. *Erzsi*

[41] Numele poate fi motivat şi printr-un apelativ, după un respondent, „când pata în frunte e mică" (91).

[42] Poate fi însă şi de la magh. *Tina* < *Barbara, Bettina, Krisztina.*

[43] Nume de cai la maghiari.

[44] Hipocoristicul poate proveni şi de la femininul *Magdolna.*

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

< *Erzsébet*) (521), *Gheizi* (< magh. *Gizi* < *Gizella*) (523), *Giţa* (60), *Giza* (457, 460), *Ibi* (< magh. *Ibi* < *Ibolya*) (380), *Iula* (231/1), *Iulcea*[45] (< magh. *Julcsa*) (177, 247, 276, 281, 285, 305, 320, 362, 396, 422, 448/1, 464, 487, 501, 503, 513/1, 516, 532, 542), *Iulca* (7, 19, 538), *Iulşa* (J), *Iulci* (409, 452, 521), *Iulcia* (13, 190, 246, 258, 273, 330, 377, 390, 392, 401, 412, 457, 462, 471, 480, 489, 504, 514, 551), *Iulcsa* (11, 80, 479, 482, 484, 490, 497), *Iuli* (< magh. *Juli* < *Júlia, Julianna*) (183, 225, 247, 441, 453, 455, 525, 546/1, E), *Iulicica* (< magh. *Júliska* < *Júlia*) (152/3), *Iulişca* (Trans., Olt., Basar., Maram., Ban., prin Mold.), *Iuţi* (< magh. *Jútka* < *Júdit)* (350, 370, 390, 400, 432, 448/1, 456, 457, 479, 487, 489, 495, 509/1), *Jofie* (< magh. *Zsófi* < *Zsófia*) (352), *Juji* (< magh. *Zsuzsi* < *Zsuzsanna*) (352, 471, 510), *Kati/Cati* (< magh. *Kati* < *Katalin*) (231/1, 312, 313, 331, 360, 431, 438, 455, 463, 488, 490, 497, 499, 509/1, „la iepe negre" – 251/1), *Lenka* (< magh. *Lenka* < *Magdálena*) (488), *Lenci* (546/2, J), *Lidi* (< magh. *Lidi* < *Livia*) (420, 461), *Lija* (< magh. *Lícia* < *Felícia*) (121), *Lila* (< magh. *Lilla* < *Karolina, Júlia, Liliána*) (Ban., Trans., Olt., Munt., Maram., prin Mold.), *Lili* (236, 255, 446, 472), *Lilu* (75, 171), *Luţa* (< magh. *Lúcia*; cf. *Steluţa*) (7/1, 45, 49, 87, „iepe murgi, dar istețe" – 102, 126, 127, 156, 168, 216, 219, 352), *Luţi* (< magh. *Lúcia*) (Ban., Trans., Maram.), *Luza* („iepe murgi, dar istețe" – 102), *Manţi* (< magh. *Manczi* < *Mária*)[46] (500), *Marcsa* (< magh. *Mária*) (488), *Marişca* (< magh. *Mariska* < *Mária*) (41/1, 42, 164, 171, 174/1, 205, 239/2, 293, 299, 345, 420, 459, C), *Mili*[47] (< magh. *Mili* < *Emília*) (226/1, 380), *Miţi* (< magh. *Mici* < *Mária*) (Ban., Trans., Maram.), *Nani* (< magh. *Nani* < *Anna*) (452), *Pani* (< magh. *Panni* < *Anett, Anikó, Anita, Anna*) (312), *Rezi* (< magh. *Rézi* < *Terézia*) (47, 58/1, 231/1), *Roja* (< magh. *Rosza* < *Rozsália*) (198), *Roji* (Maram., Trans.), *Rozi* (80, 273, 316, 405, 417, 442, 488, 500, 524, 526, 540), *Sidi* (< magh. *Szidi* < *Szidónia*) (415), *Şari* (< magh. *Sári* < *Sára*) (198, 298, 331, 380, 391, 434, 521, H'), *Sari* (404), *Terci* (< magh. *Tercsi* < *Teréz, Terézia*) (521), *Tuţi* (< magh. *Tuci* < *Márta*) (542).

• **2.1.2.2.2. Rusă**

• **Masculine:** *Colea* (< rus. Николай) (116, 134), *Grişa* (< rus. Григорий) (134), *Misa* (< rus. Михаил) (532), *Mişa* (134, 152/2), *Mitea* (< rus. Дмитрий) (135), *Petica*[48] (< rus. Пётр) (134), *Şasca* (< rus. Александр) (134), *Vani* (< rus. Иван) (546/2), *Vanica* (< rus. Иван) (114, 134, 147), *Vasca* (< rus. Василий) (122, 133, 429), *Vasea* (< rus. Василий) (111).

• **Feminine:** *Aleşa* (< rus. Александра) (146, 147), *Marusia* (< rus. Мария) (135), *Maşa*[49] (< rus. Мария) (134, 138), *Maşutca* (< rus. Мария) (138), *Nataşca*

[45] Nume de iapă în maghiară.
[46] Nume de cal în ungureşte (Paşca 1936, p. 363).
[47] Nume de pisică în ungureşte (Paşca 1936, p. 364).
[48] Poate fi şi magh. *Petyka* < *Péter.*
[49] Poate fi şi magh. *Masa, Másа* < *Mária.*

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

(< rus. Наталия) (134), *Sonea* (< rus. Софья) (134, 136), *Tanea* (< rus. Татьяна) (134), *Zina* (< rus. Зинаида) (135).

• **2.1.2.2.3. Germană**

• **Masculine:** *Franț* (< germ. *Frantz* < *Franziskus*) (113), *Franți* (523), *Friț* (< germ. *Fritz* < *Friedrich*) (188), *Friți* (Ban., Trans., Maram., prin Basar., „când sunt mânzi mici” – 452), *Hanț* (< germ. *Johannes*) (47), *Hanzăl* (45), *Hanzi/Hanți* (Ban., Olt., Trans., prin Mold., „țintat în frunte” – 293), *Mațu* (< germ. *Matz* < *Mattheus, Matthias*) (329).

• **Feminine:** *Ilda* (< germ. *Hilda*) (399), *Luizi*[50] (< germ. *Luisa*) (420, 452), *Lisi* (465, 550), *Liza* (Ban., Olt., Trans., Munt., Basar., Mold., prin Dobr.), *Lizi* (Trans., Basar., Maram., Ban., prin Olt., prin Dobr., „numire ungurească” – 255/1, „femeie la țigani şi unguri” – 293), *Mina*[51] (< germ. *Wilhelmina*) (177), *Mini* (< germ. *Wilhelmina*) (276).

2.1.2.2.4. Ebraică

• **Masculine:** *Iţic* (< ebr. *Isaac*) (10), *Iţig* (293).

• **Feminine:** *Săli* (< ebr. *Salah*) (J).

2.1.2.3. Nume de familie[52]: *Ance* (< magh. *Ancsa*) (521), *Baidac* (66/1), *Bancou* (< magh. *Bankó*) (487), *Banda* (366), *Bârgan* („se dă la cai urâți sau leneşi” – 146, 147), *Bebec* (228), *Bechir* (140), *Bendre* (cf. DOR, s.v. *Bend*) (226, 228), *Bercheş* (cf. DOR) (523), *Biriş* (J)/ *Bereş* (177), *Bobe* (87), *Bogar* (4, 193), *Bognar* (344), *Boita* (< magh. *Bajta*, *Bojta*) (24), *Brâncu* (188), *Bron* (179), *Cec* (157), *Chido* (< magh. *Kígyó*) (394), *Coştan* (116), *Dabi* (< magh. *Dabi*) (273), *Dachman* (157), *Dari* (< magh. *Dari*) (298), *Dobăş* (517), *Dobra* (29), *Doldu* (116), *Drăgan* (87), *Duli* (< magh. *Duli*) (241), *Farău* (< magh. *Fáró*) (213), *Fluțar* (312), *Forna* (539), *Gambeta* (87), *Gherman* (177), *Ghiurea* (521), *Gurlău*[53] (157), *Handrea* (153), *Holan* (488/1), *Ilca*[54] (7/1, 462, 472, 480, 484, 488/1), *Ilia* (256/1), *Iura* (525), *Laluț* (cf. şi Paşca 1936) (155), *Linţea* (175), *Lişcu* (525), *Lupea* (63), *Luțu* (312), *Mada* (J), *Madi* (< magh. *Madi*) (536), *Malciu* (93), *Manea* („când o iapă este murgă şi domoală” – 102, 121), *Maşca* (101, 111, 113, 114, 129, 144, 229), *Mârza*, *Mera* (439), *Mici* (261, 354), *Mida* (177), *Milca* (523, 546), *Milea* (121), *Minca* (179), *Mițoiu* (87), *Moțoi* (67, 87), *Mugurean* (306), *Muscu* (8, 328), *Muț* (152/2), *Nica* (E), *Pejgo* (< magh. *Pejko*) (257), *Picu* (521), *Pircu* (7), *Pojar* (198), *Predan* (364), *Rațiu* (511), *Remencu* (48), *Riga* (212, 298, 315), *Riza* (457), *Roinea* (cf. DOR) (352), *Rola* (87, 539), *Roman* (87), *Sarca* (463), *Seleş* (458), *Sila* (413), *Sirca* (245/1), *Sisilică* (67), *Steia* (86), *Steiu* (69, 86), *Şuşca*

[50] Nume german preluat, probabil, prin intermediul limbii maghiare.
[51] Poate fi şi prenume românesc.
[52] Majoritatea numelor de familie enumerate sunt menționate şi de I. Iordan (1983).
[53] Probabil, relaționat cu *Gurlea* (Iordan 1983).
[54] Poate fi şi prenumele magh. *Ilka* < *Ilona*.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

(459), *Tali* (< magh. *Tali*) (521), *Tica*[55] (208), *Timuş* (242), *Tiță* (209), *Tolna* (< magh. *Tolna*) (7/1), *Truşcă* (246), *Tuli* (290), *Țili* (521, 545), *Țucra* (7), *Țură* (420), *Vanci* (537), *Vándor* (260, 312, 320, 331, 438, 440, „călător” – 480), *Vândor* (< magh. *Vándor*) (198), *Verner* (540), *Vida* (4, 6, 7, 74/1, 263, 502, 539, 549, 551), *Vidaş* (467), *Vidran* (23, 175, 415, 422, 424), *Vili*[56] (239/2), *Vila* (438), *Vilman* (< germ. *Willmann*) (352), *Vivu* (344), *Voina* (521), *Zarif* (128, 312, 313), *Zelinca* (128), *Zenta* (cf. numelui de familie magh. *Zentai*) (24), *Zeta* (465).

2.2. Nume de personalități reprezentative

2.2.1. Din istoria romană: *Cezar*, cu variantele grafice *Cesar* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., „cai frumoşi, indiferent de culoare” – 200, „calului puternic, bine făcut” – 203/1, „dacă-i frumos” – 239)/*Țesar*/*Țezar* (Trans., Olt., Basar., Maram., Ban., „cal mândru” – 82), *Nero* (152/2).

2.2.2. Din istoria dacică: *Decebal* (47, 67, 113, 366).

2.2.3. Din istoria turcească: *Baiazid* (87), *Soliman* (64).

2.2.4. Din istoria maghiară: *Banfi* („ministru unguresc” – 293), *Tisa* („ministru unguresc” – 293, 401).

2.2.5. Din istoria germană: *Bismark* (87), *Hindenburg* (442), *Pankop* (178), *Raap* (183), *Vilmoş* („Vilhelm II imperator rex” – 218, 434, 448, 458/1).

2.2.6. Din istoria rusească: *Trotski* (29).

2.3. Nume de personaje biblice, mitologice sau folclorice (caractonime): *Hector* (437), *Iossua* (6), *Iuda* (127), *Juno* (261), *Iuno* (464), *Lucifer* („cal țintat” – 188), *Moneta* (95), *Novac* (219/3), *Pintea* (6, 41/1, 80, 82, 287)/*Pincea* (7), *Vesta* (241, 312, 313, 425, 464).

2.4. Hagionime („le pun nume după calendar: ziua naşterii” – 27): *Arteon* (probabil, *Sf. Artemon*) (27), *Taltaleu* (probabil, *Sf. Talaleu*) (27).

2.5. Zoonime: *Chidran* (157, 188), cu variantele grafice *Chitran* (6, 7)/ *Gidran* (3, 8, 23, 175, 180, 181, 276, 298, 439, 489, 492, 549, 551), *Gidra* (282), *Ciacău* (< magh. *csákó* ‘răsucit în sus’; nume ce se dă boilor, motivat de orientarea coarnelor în afară: DA) (487), *Ducipal* (47, „cal iute” – 82, 113, 293, 375, 412), *Elzorab* (59), *Leda* (nume de câine în maghiară) (12), cu varianta *Lida* (376), *Nonius*[57] (437, 549, 551), cu care se relaționează, probabil, *Nomius* (449) sau *Numius* (7, 447) prin caracterul oral al numirii.

2.6. Toponime: *Cichi* (probabil, din magh. *Csíki* ‘Ciuc’) (196, 391), *Cicsereda* (< magh. *Csíkszereda* ‘Miercurea Ciuc’) (540), *Dulcea* (298), *Plevna* (350), *Sedreş* (localitate în Ungaria: *Szedres*) (509/1, 521), *Volga* (461).

2.7. Nume de corpuri cereşti (cosmonime)[58]: *Luna* (171), *Pluto* (294, 415, 438, 455).

[55] Poate fi şi magh. *Tika* < *Márta.*

[56] Poate fi şi magh. *Vili* < *Vilmos.*

[57] Numele unei rase de cai ungureşti, obținut prin metonimie. Aceasta dovedeşte „silința localnicilor de a-şi îmbunătăți rasa animală indigenă prin înlocuirea ei cu rase mai bune” (Paşca 1936, p. 150).

[58] Mai intră aici o parte din termenii menționați la subpunctul 1.1.1.2.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

2.8. Nume de sărbători, mai ales dacă animalele s-au născut în preajma acesteia: *Crăciun* („uneori cailor albi li se spune aşa” – 528), *Florea* (Paşca 1936, p. 154) (63, 87), *Florica* (12, 196).

2.10. Nume de dansuri populare: *Arva* (488), *Ciardaş* (327).

2.11. Etnonime: „De multe ori, numele calului vine de la numele naţionalităţii vânzătorului” (84): *Armanca* (< *armean* ‘numele etnic al poporului Armeniei’; există credinţa că armeanul este spurcat (are curăţenie în casă, dar e murdar la mâncare); *Armeancă* este nume dat căţelelor: DA) (149), *Burcuş* (< magh. *burkus* ‘prusac, neamţ’) (7), *Cazacu* (< *cazac* ‘membru al unei colectivităţi etnice ruseşti formate din oameni liberi, mai ales din foşti ţărani; p. gener. rus’: DA) (87, 99, 113, 114, 122, 127, 129, 135, 141, 144, 184, 187)/*Căzac* (102, 109), *Chirhiz* (probabil, de la *kirghiz*) (153), *Jidan* (171), *Neamţu* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Maram.), *Ovreiu* (65, 67), *Rom* (27), *Rusca* (cf. TDRG, s.v.: *ruscă* ‘(învechit) rusoaică’) (91, 113, 118, 161, 209, „proastă şi bună muncitoare” – 218, 239/2, 241, 245, 416, 446, 453, 455), *Rusu* („dacă vânzătorul este rus, calului i se zice *Rusu*” – 84, 88, 243), *Tătaru* (88, 113, 127, 149, 425)/*Tatar* (129, 471, 480, 487, 551), *Turcu* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram.), *Turcă* (504), *Ţigan* (nume dat prin analogie cu culoarea pielii: „cal negru” (146, 147, 158, 187, 188, 200, 218, 239, 403, 134) (Ban., Trans.., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram.), cu forma corespunzătoare maghiară *Cigány* (203, 482), *Ţiganca* (66/1, 87, 88, 127, 133, 134, 135, 153, 239).

2.12. Numele locuitorilor unor regiuni sau localităţi: *Arapu* (< *arap* ‘locuitor al Arabiei sau originar din Arabia; maur; p. ext. negru, om de rasă neagră; fig. se spune *harap*, în batjocură, ţiganilor’: DA. Adesea, se dă ca nume la câini şi cai de culoare neagră. Nu doar culoarea îl diferenţiază, ci şi vârsta şi modul în care este întreţinut: este tânăr şi „bine ţinut” (Pop 1929, p. 141)) (Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., „la caii cei negri le zice *Arap*” – 187)/*Harapu* (90, 164, 385, M), *Arăpoaica* (femininul lui *arap* ‘negru’: DA) (75), *Băileşteanu* (27), *Blajan* (445), *Cerchez* (< *cerchez* ‘originar din partea de vest a Caucazului’) (85, 87, 91, 93, 102, 105, 113, 129), *Dobrogeana* (29), *Huţan* (< *huţan* ‘numele rutenilor munteni din Galiţia orientală şi din Bucovina, de origină română’) (158), *Huţancă* („dacă e cal muntenesc” – 158), *Huţul* (184), *Mazur* (< *mazur* ‘(Mold.) persoană care aparţinea unui grup etnic polonez, din regiunile Mazuria şi Mazovia’: DLR) (149), *Mocanu* (< *mocan* ‘nume dat locuitorilor (români) din regiunile muntoase (în special ale Trans.)’; ‘(reg.) numele unei specii de bou mic şi îndesat’; **cal mocănesc** = ‘cal de stână’: DLR. *Mokány* este un nume de cal la maghiari (Paşca 1936, p. 364), dat unui „cal mare” (Pop 1929, p. 211)) (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., Ban., „cal când e domol, murg sau negru” – 102, „se dă la cai urâţi sau leneşi” – 146–147, „când e greoi” – 188), *Mocana* (< *mocană* ‘(prin Trans.) femeie simplă, necioplită’: DA) (79), *Munteanu* (97), *Ungureanu* (< *ungurean* < *Ungureni* (sat) sau de la *ungurean* „cioban, păstor de obicei din Ardeal” (Brâncuş 1967, p. 173)) (24, 45, 69, 97, 108, 122, 140, 401, 495, 511, F’), *Ungureana* (380/2).

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

3. Zoonime neclarificate

Există o serie de unități onimice a căror motivație semantică sau pragmatică a rămas neclară. Le redăm în cele ce urmează: *Alpiu* (446), *Babir* (505), *Bebruş* (A), *Bucheta* (87), *Buri* (47), *Cazbec* (113), *Chidscan* (1), *Chochin* (480), *Crâştor* (198), *Cuciu* (494), *Doalar* (226, 228), *Drava* (11), *Fama* (415), *Fulcea* (3), *Gemlaş* (439), *Ghela* (12), *Hâlac* (186), *Hinterpreter* (178), *Lantizon* (178), *Leamur* (188), *Ledea* (114), *Lepche* (487), *Lesi* (183), *Lislea* (135), *Lustic* (102), *Milci* (3), *Mirna* (546), *Mizoc* (155/2), *Muțic* (99), *Păsămță* (339), *Pensa* (229), *Plați* (241, 263), *Raila* (331), *Rap* (155/2), *Râțu* (268), *Redi* (198), *Rinca* (309), *Rubi* (488/1), *Sarcia* (296, 308, 525), *Sărălean* (268), *Seli* (420), *Şarnu* (32), *Şupălan* (220), *Turgu* (66), *Țâglea* (160), *Țiachi* (523), *Țintiv* (458/1), *Țipara* (152/2), *Văsca* (107), *Vengher* (149), *Ziji* (420), *Zuscă* (401).

D. Concluzii

Examinând inventarul onomastic cabalin, concluzionăm că unitățile onimice avute în vedere reprezintă un grup productiv, eterogen. Astfel, prin „zoonimizarea" apelativelor nu se pierde cu totul motivarea semantică inițială: „zoonimele […], pe lângă funcția de desemnare sau de interpelare, trimit la semantismul cuvintelor-bază de la care s-au format. Legătura dintre numele propriu şi cuvântul-bază nu este total estompată, iar locutorul le asociază încă din punct de vedere semantic" (Bran 2011, p. 601).

O categorie destul de vastă de modele onomastice provine din câmpul semantic al culorilor, fiind foarte uzitate nume precum *Roib*, *Murg*, care au fost la origine adjective cromatice. Alteori, culoarea este sugerată la nivel de imagine prin referirea la un animal (*cioară*) sau la apartenența etnică (*țigan*, *arap*). O parte din aceste nume descriptive au la bază adjective întrebuințate pentru a descrie alte specii de animale, având, astfel, loc un transfer zoonimic: *Albina* (bovine), *Bălu*, *Băla* (ovine). De asemenea, prin substantivele comune selectate sunt conotate trăsături caracteriologice, în special prin intermediul unor termeni din sfera semantică a animalelor sau a fenomenelor naturii. O altă observație ține de marcarea referentului [+ apreciativ] (*Cinoş*, *Viteaz*, *Sep*) sau [– apreciativ] (*Buiduş*, *Râpă*), în funcție de termenii aleşi sau de implicațiile secundare ale acestora. Există însă şi o serie de formule de denominație neutre din acest punct de vedere, în situațiile în care s-a pierdut transparența semantică inițială. Totodată, se confirmă o observație a lui Şt. Paşca (1936, p. 153) privitoare la crearea de forme morfologice, caracterizate prin „masculinizarea numirii femelei şi invers" (*Trandafira*). Relațiile denominative sunt realizate uneori prin metaforă (asocierea unei trăsături specific umane cu comportamentul animalului: *Istețul* sau prin diverse analogii), alteori prin metonimie (parte pentru întreg: utilizarea numelui de rasă).

Situația opțiunilor nominale obținute prin transonimizare este, de asemenea, diversă, fiind în general preferate „numele rare, mai puțin sau deloc tocite de

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

uzură" (Brâncuş 1967, p. 172), întâlnindu-se, totodată, şi nume tradiţionale. O caracteristică specifică modei lingvistice este utilizarea frecventă a numelor străine, în special de origine maghiară, cu precădere în Ardeal, dar şi în restul ţării. Pe de-o parte, aceasta dovedeşte „că au existat relaţii economice între locuitorii de dincoace şi de dincolo de Carpaţi" (*ibidem,* p. 173), după cum relatează chiar unul dintre membrii corespondenţi: „eram situaţi în marginea Ungariei şi oamenii noştri cumpărau caii de la unguri şi-i aduceau acasă cu numiri deja puse de unguri" (392/1). Pe de altă parte, exista „tendinţa de modernizare a numelor", nu doar în ceea ce priveşte persoanele, ci şi animalele, întrucât numele selectate erau cunoscute şi ca nume de animale (Paşca 1936, p. 150), având drept scop fie urmărirea prestigiului, căci numele „neînţelese de dânşii prezentau o notă mai particulară" (*ibidem,* p. 150), fie „ironizarea elementului etnic" (*ibidem,* p. 155).

O altă trăsătură a faptelor de limbă identificate este bogăţia fenomenului derivativ – îl remarcă şi Pop (1929, p. 59), chiar dacă nu în legătură cu numele proprii –, în special în cazul unităţilor onimice de proveniență antroponimică (prin sufixele diminutivale, prescurtări ale numelor sau deformări ale numelor de bază). Aceasta trădează „o dovadă evidentă de dragoste deosebită ce o are poporul nostru pentru acest animal" (*ibidem,* p. 110). O altă categorie de zoonime este reprezentată de „numele generice" de cai, care indică „apartenenţa animalului la un grup" (Felecan 2014, p. 280–281), în care se încadrează nume precum *Cezar*, *Bator*, *Bechiar*, cele mai frecvent uzitate în sistemul de denominaţie. Pe lângă acestea, există o serie de zoonime *nonstandardizate* (*ibidem,* p. 286).

Respondenţii au oferit o serie de explicaţii sociolingvistice ale procesului de numire. Astfel, majoritatea cailor primesc nume imediat după naştere, în primul an al vieţii sau atunci când animalul se prinde la ham şi la călărit. Foarte rar, atribuirea de nume se realizează la vârsta de peste 2 ani (60, 448/1) sau chiar la 4–5 ani (448/1). Uneori, există situaţii contradictorii în acelaşi sat („la unii de mici, la alţii când sunt mari" – 139; „când sunt mânzi de 4–5 săptămâni" – 513, „când sunt mânzi de 2–4 săptămâni" – 513/1). La cumpărare, noul proprietar îi poate da calului un nou nume dacă este nemulţumit de cel anterior. Mai aflăm că unii cai primesc mai multe nume de la un singur proprietar: „primele li se dau în majoritate mai cu seamă de la fătare după culoare, apoi cu timpul unora li se mai dă câte un nume" – 105. Numirile sunt folosite la mânat, dar şi „pentru a îmblânzi caii" (210/1) sau ca semn al mândriei stăpânului faţă de animalul deţinut („se dau aceste nume ca să-i arate vrednicia sau ca să cunoască calul că vorbeşte cineva cu el" – 29). Interesantă este apropierea dintre cai şi copii: „cu deosebire copiii dau nume mânzilor" – 546. Majoritatea respondenţilor nu au răspuns însă la a doua parte a întrebării 63: momentul alegerii unui nume, fie declarând că nu cunosc acest aspect, fie alegând să nu răspundă.

Elementele motivatoare care stau în spatele opţiunii pentru un anumit model onomastic indică „intenţia locutorului de a scoate obiectul denumit dintr-un gen proxim şi de a-i semnala printr-un nume diferenţa specifică" (*ibidem,* p. 275),

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

aceasta din urmă ţinând, în general, de cromatică sau de alte particularităţi fizice („de regulă, numele se dau după culoare şi semne – 82”, „aceste nume se dau [...] după culoare, când îl cumpără fără să-i ştie numele” – 24, „li se dă numele raportându-se la păr” – 67, „la fiecare după culoare” – 516, „sunt în legătură cu înfăţişarea exterioară a calului sau a iepei” – 365, „când, de exemplu, a cumpărat un cal şi, neştiindu-i numele, atunci i se dă un nume după cât este de frumos şi calul” – 355), dar şi de particularităţile de temperament („se dau nume după firea lui” – 24, „rar după năravurile sau firea lor” – 82, „la fiecare pe cum e de ager” – 516, „după aptitudinile animalelor” – 63, „se mai poate da alte nume, fie mare sau mic, fie iute sau moale” – 55, „numele se dau cailor după [...] hărnicia lor, [...] după ascultarea lor de stăpân, după mersul lor, după mersul lor la trap, după mersul lor la treapăd − galop” – 140), dar şi după origine („după portul celui de la care l-a cumpărat şi nume” – 24, „apoi se mai dau la cai şi numele satului de unde a cumpărat (de exemplu, dacă a cumpărat din Măceş, îi zice *Măceşanu*, dacă e din Transilvania, îi zice *Ungurean*” – 24/1) sau după numele părinţilor mânzului („uneori după numele părinţilor calului” – 551, „după numirea ce a avut-o tatăl sau muma fătului” – 551, „se mai obişnuieşte a se numi mânzii numele armăsarului” – 178) sau după contextul istoric („multe împrumutate în timpul războiului” – 93). Se reflectă, totodată, contextul geografic şi istoric al epocii respective (politica, valorile societăţii) sau contactele lingvistice ale nominatorilor, întrucât unele unităţi onimice poartă urme extralingvistice.

Unii informatori consideră că alegerea numelor este motivată de preferinţa stăpânului („poporul dă numele după simpatie” – 551, „altele se dau fără motiv vizibil, decât prin predilecţie” – 38/1, „li se dau aceste nume la întâmplare, cum crede omul că ar fi mai frumos” – 91, sau nu are la bază niciun factor („li se dă aceste nume fără bază, fără motive” – 398, „când şi cum îi taie capul” – 18). Dacă prima categorie de motivaţii „clasifică animalul”, acestea din urmă „[clasifică] proprietarul” (*ibidem*, p. 280–281). Indiferent de motivaţia din spatele opţiunii onomastice, numele atribuite contribuie la „dezvoltarea, într-o anumită direcţie, a imaginaţiei populare” (Brâncuş 1967, p. 169).

ANEXĂ

1. Caiete sosite mai târziu, neintroduse în lista oficială: A – Mirăslău – jud. Alba; B – Drăuşeni – jud. Braşov; C – Şemlac – jud. Timiş; D – Turdaş – jud. Alba; E – Draşov – jud. Alba; F – Soroştin – jud. Sibiu; G – Fărău – jud. Alba; H – Maurăsbeldiu, azi Beldiu – jud. Alba; I – Căpud – jud. Alba; J – Lugoj; K – Ivăneşti, fără fişă personală, deci nu se ştie despre care localitate este vorba; L – Regimentul 3 Roşiori ; M – Regimentul 10 Roşiori; N – Budila, jud. Braşov;

2. Răspunsuri fără nume şi localitate: A’, B’, C’, D’, E’, F’, G’, H’.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

ABREVIERI

ebr. = ebraică, expr. = expresie, fig. = figurat, germ. = germană, gr. = greacă, înv. = învechit, magh. = maghiară, reg. = regional, rus. = rusă, rut. = ruteană, sb. = sârbă, ucr. = ucraineană.

Ban. = Banat, Basar. = Basarabia, Dobr. = Dobrogea, Maram. = Maramureş, Mold. = Moldova, Munt. = Muntenia, Olt. = Oltenia, Trans. = Transilvania.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Andreica 2011 = Anita Andreica, *Relaţia dintre antroponime şi zoonime*, în Oliviu Felecan (ed.), *Numele şi numirea. Actele ICONN 2011*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 585–589.

Bran 2011 = Răzvan Bran, *Zoonime greceşti. Nume de câini în tratatul cinegetic al lui Xenophon*, în *Numele şi numirea. Actele ICONN 2011*, Oliviu Felecan (ed.), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 597–603.

Brâncuş 1967 = Gheorghe Brâncuş, *Nume date animalelor domestice*, în LR, XVI, 1967, nr. 1, p. 169–175.

CADE = *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”.* Partea I. *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-Aurel Candrea. Partea II: *Dicţionarul istoric şi geografic universal* de Gh. Candrea, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1926–1931.

DA = *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, 1913–1949.

DAR = Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicţionar de arhaisme şi regionalisme*, Bucureşti, Editura Saeculum Vizual, 2002.

DLR = *Dicţionarul limbii române. Serie nouă*, Bucureşti, Editura Academiei, 1965–2010.

DOR = Nicolae Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963.

DU = Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbei române*. Ediția a V-a, Craiova, Editura Scrisul Românesc S.A., 1925.

Felecan 2014 = Daiana Felecan, *Actul de numire a pisicilor de companie între oficial şi neoficial*, în *Pragmatica numelui şi a numirii neconvenţionale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj-Napoca, Editura Mega–Editura Argonaut, 2014.

Iordan 1983 = Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.

Loşonţi 2001 = Dumitru Loşonţi, *Soluţii şi sugestii etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

LR = „Limba română”, Bucureşti, I, 1952 şi urm.

Paşca 1929 = Ştefan Paşca, *Terminologia calului: Părţile corpului*, în DR, V, 1929, p. 272–327.

Paşca 1936 = Ştefan Paşca, *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului*, Bucureşti, Academia Română, Imprimeria Naţională, 1936.

Pop 1929 = Sever Pop, *Câteva capitole din terminologia calului*, în DR, V, 1929, p. 51–240.

TDRG = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I–III, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1903–1925; 3., überarbeiteetund ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, vol. I–III, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000, 2003, 2005.

Zafiu 2006 = Rodica Zafiu Rodica, *Nume de animale*, în „România literară”, 2006, nr. 32. http://www.romlit.ro/index.pl/nume_de_animale.

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)

HORSE NAMES. FROM THE ANSWERS TO "***THE QUESTIONNAIRE I***"

(Abstract)

The present study focuses on identifying and classifying the zoonyms excerpted from the first questionnaire issued by The Museum of the Romanian Language, in 1922. The answers to questions 62 and 63 are covered: *Which of the adjectives describing colours are used to name horses? Which are the names given to horses and when are these names given?* More specifically, the motivation and the mechanism of the language "fashion" of that period are taken into account.

Cuvinte-cheie: *Chestionarul „Calul", zoonime, procesul numirii*.
Keywords: *The 'Horse' Questionnaire, zoonyms, the process of naming.*

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu" al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
andreea_nora_pop@yahoo.com

BDD-A30090 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:44:59 UTC)